

Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet'

Partijen:

1. de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, mevrouw Carola Schouten, hierna te noemen: LNV;
2. de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mevrouw drs. K.H. Ollongren;
3. de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de heer drs. R.W. Knops;

Partijen onder 2 en 3 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en hierna samen te noemen: BZK;

4. de minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media, de heer drs. A. Slob, hierna te noemen OCW;
5. de minister voor Rechtsbescherming, de heer drs. S. Dekker, hierna te noemen: JenV;
6. de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat, mevrouw mr. drs. M.C.G. Keijzer, hierna te noemen: EZK;

Partijen genoemd onder 1 tot en met 6 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en hierna samen te noemen: het Rijk;

7. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Terneuzen, namens deze: de heer J.A.H. Lonink (burgemeester), hierna te noemen: Gemeente Terneuzen;
8. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Sluis, namens deze: mevrouw M.M.D. Vermue (burgemeester); hierna te noemen: Gemeente Sluis
9. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hulst, namens deze: de heer J.F. Mulder (burgemeester); hierna te noemen: Gemeente Hulst
10. Gedeputeerde staten van de provincie Zeeland, namens deze: de heer J. A. de Bat (gedeputeerde), hierna te noemen: Provincie Zeeland.

Partijen genoemd onder 7 tot en met 10 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan of triple helix samenwerkingsverband en hierna samen te noemen: Regio;

Alle Partijen hierna allen tezamen te noemen: Partijen.

Economic Board Zeeland.

Bij de totstandkoming van deze Regio Deal heeft de Economic Board Zeeland een prominente rol vervuld als verbinder van publieke en private samenwerkingspartners en gezorgd voor een heldere focus van de aanpak. Hoewel de Economic Board Zeeland het voorstel voor een deal heeft ingediend heeft ze als organisatie geen rechtspersoon en kan daarmee geen ondertekenaar zijn van deze Regio Deal. De Board blijft echter wel een centrale functie vervullen als aanjager en coördinator van de uitvoering van de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet'. Om dit tot uitdrukking te brengen, schrijft de Economic Board een *letter of support* waarin zij de Deal en hun steun daaraan onderschrijven.

Algemene overwegingen

1. Deze Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' is tot stand gekomen tijdens de coronapandemie. De context waarin deze Regio Deal tot stand is gekomen, heeft betekenis gehad voor de wijze waarop Partijen gezamenlijk tot een uitwerking van de Regio Deal zijn gekomen. De verschillende stappen op weg naar deze Regio Deal zijn anders geweest, doordat Partijen elkaar niet in persoon hebben kunnen zien en spreken en daarom hebben bijeenkomsten en werksessies online en telefonisch plaats moeten vinden. Partijen onderstrepen het belang van commitment en draagvlak bij alle betrokken stakeholders van de Regio Deal, zowel in de Regio als bij het Rijk. Partijen hechten hier onverminderd aan en hebben daarom gezamenlijk extra oog voor het borgen van dit commitment en het draagvlak tijdens de uitvoeringsfase van deze Regio Deal. Juist in deze ingewikkelde tijd vinden Rijk en

Regio het van groot belang om gezamenlijk te investeren in en een impuls te geven aan de brede welvaart en het toekomstperspectief van bewoners en bedrijven in de regio. De drie Planbureaus wijzen in hun briefadvies¹ aan het kabinet d.d. 28 mei 2020 op de noodzaak om als gevolg van de coronapandemie te blijven werken aan brede welvaart en daarbij ook oog te hebben voor regionale verschillen. Uitvoering van deze Regio Deal kan daarmee bijdragen aan gewenst herstel.

2. Het kabinet Rutte III erkent dat elke regio uniek is. Regio's hebben verschillende kenmerken waardoor elke regio behoefte heeft aan een eigen aanpak en afweging bij het aanpakken van de regionale opgave. De verschillende krachten en uitdagingen die specifiek zijn voor een regio vormen de basis voor een regionale opgave om de brede welvaart, leefbaarheid en economische kracht te bevorderen.
3. De regionale opgave heeft een meervoudig karakter en vergt een integrale aanpak op de verschillende opgaven. Doel is om door verschillende beleidskolommen heen te werken. Verder heeft de regionale opgave een gebiedsoverstijgende impact, waardoor inzet op rijksniveau nodig is, maar die ook zorgt voor een vliegwieleffect.
4. Regio Deals hebben tot doel om de regionale opgave aan te pakken. Hierbij wordt samengewerkt tussen vakdepartementen, decentrale overheden, het bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. Voor deze regionale opgaven stelt het kabinet middelen beschikbaar uit de Regio Envelop, waaruit Regio Deals worden gefinancierd tussen het Rijk en de regio. Ook vanuit de regio zelf wordt gezorgd voor financiering (regionale publieke en private cofinanciering). Ter ondersteuning van hun partnerschap hebben Rijk en Regio als vertrekpunt dat de rijksbijdrage gepaard gaat met minimaal eenzelfde bijdrage aan regionale publieke cofinanciering. De middelen uit de Regio Envelop dienen verder als vliegwiel voor extra investeringen in de regionale ontwikkeling zodat uiteindelijk vanuit de regio nog meer financiering wordt ingezet voor de aanpak van de regionale opgave.
5. Deze integrale en gezamenlijke aanpak met bijbehorende financiering van zowel Rijk als regio is het onderscheidende karakter van de Regio Deals ten opzichte van reguliere beleidsinstrumenten.
6. Met de Regio Deal gaan Rijk en Regio een duurzaam partnerschap aan om de opgave die in de regio speelt gezamenlijk aan te pakken. Het ondertekenen van de Regio Deal is daarbij niet het einde, maar juist het begin van de samenwerking.
7. De bijdragen uit de Regio Envelop zijn bedoeld als een tijdelijke en eenmalige impuls voor regionale ontwikkeling met een duurzaam effect, waarbij structurele exploitatiekosten van langetermijninvesteringen geborgd moeten zijn of worden.
8. Regio Deals gaan om meer dan alleen de gecoördineerde inzet van financiële middelen. Zij kenmerken zich ook door een sterke, continue inzet van alle betrokkenen, creëren nieuwe samenwerkingsvormen en niet-financiële ondersteuning om de in de regionale opgave gestelde ambities en doelen te bereiken. Regio Deals leveren daarmee een bijdrage aan welvaart in brede zin.
9. De in de Regio Deal gemaakte wederzijdse afspraken over ambitie, doelen, beoogde resultaten, inzet en aanpak zijn in gezamenlijk overleg en met onderlinge overeenstemming tussen Rijk en Regio tot stand gekomen.
10. De middelen uit de Regio Envelop voor de Regio Deals derde tranche worden door LNV beschikbaar gesteld als een specifieke uitkering op grond van de Regeling specifieke uitkering Regio Deals derde tranche.

---

¹ SCP, PBL en CPB, Aandachtspunten voor een herstelbeleid, briefadvies aan het kabinet, 28 mei 2020.

Deel 1 Aanleiding en inhoud Regio Deal

Specifieke overwegingen

Context

Naar aanleiding van het advies van de commissie Structuurversterking onder voorzitterschap van oud-premier Balkenende hebben Rijk en Regio geïnvesteerd in Zeeland. Deze investeringen in onder meer de Regio Deal Zeeland, die in 2018 tot stand kwam, concentreren zich op het versterken van de Zeeuwse economie. Deze hebben al een positief effect op de relatief kwetsbare economische structuur van Zeeland. De werkgelegenheid en het Bruto Regionaal Product zijn toegenomen. Hierop voortbouwend zet de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' in op de sociale structuur van Zeeuws-Vlaanderen en Zeeland.

Zeeuws-Vlaanderen wordt onder meer gekenmerkt door bevolkingsdaling, ontgroening en vergrijzing. Daarom vragen de sociale structuur en cohesie, de leefbaarheid en kwaliteit van de leefomgeving met name in Zeeuws-Vlaanderen aanvullend om versterking. Een grensoverschrijdende samenwerking met Vlaanderen biedt kansen. De Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' richt zich daarom op het versterken van de sociale dimensie van dit deel van Zeeland, door inwoners te betrekken bij de vraagstukken rond klimaat- en energietransitie, gezondheid en zorgvoorzieningen, kwaliteit van de woon- en leefomgeving en transitie van de landbouw.

De regionale opgave

De regio Zeeuws-Vlaanderen heeft twee kanten. Aan de ene kant gaat er veel goed in de regio. De Kanaalzone Gent-Terneuzen vormt een grensoverschrijdende economische ontwikkelings-as in Zeeuws-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen en is een belangrijke economische motor. Daarnaast ontwikkelt de haven in Terneuzen zich goed. Er verblijven jaarlijks in Zeeuws-Vlaanderen vele toeristen en er is een goede samenwerking met Vlaanderen en met name de stad Gent.

Aan de andere kant is Zeeuws-Vlaanderen een gebied met uitdagingen. De bevolking krimpt en ervaart een slechtere gezondheid ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Het aantal 80+ers verdubbelt. Het vasthouden en aantrekken van jongeren en hoogopgeleiden is een uitdaging. Veel inwoners wonen in dorpen en kleine steden en het platteland is dunbevolkt. Door gebrek aan massa is het moeilijker voorzieningen, zoals instellingen voor onderwijs, zorg en bereikbaarheid in de nabijheid in stand te houden. Werken aan de complementaire kracht van de kernen biedt kansen om de kwaliteit van leven en het voorzieningenniveau op peil te houden. Daarbij ontwikkelen Hulst, Sluis/Oostburg en Terneuzen zich meer als regionale centra in het netwerk van kernen met Terneuzen als basis voor het vestigingsklimaat voor de North Sea Port.

Zeeuws-Vlaanderen en Vlaanderen versterken elkaar. De woningmarkt in Gent staat onder druk. Veel woningzoekenden kijken uit naar Zeeuws-Vlaanderen omdat Zeeuws-Vlaanderen de mogelijkheden biedt om deze druk op te vangen. Een integrale grensoverschrijdende aanpak en ontwikkeling met de blik op Vlaanderen en Gent biedt kansen groei en verjonging van de bevolking en het versterken van de basis voor voorzieningen. Voor met name hoogopgeleide jongeren, expats en arbeidsmigranten is er echter een gebrek aan woningen en lage kwaliteit van leefomgeving. De woningvoorraad sluit niet aan op de vraag en het landschap is nu slecht toegankelijk. De bereikbaarheid over de grens is onvoldoende. Met de transformatie van de woningvoorraad, grensoverschrijdende bereikbaarheid en investeren in het landschap is het mogelijk om een aantrekkelijke woon- en leefomgeving te creëren voor nieuwe en huidige inwoners. Het grensoverschrijdende landschapspark Groot Saeftinghe biedt een goede basis.

Deze complementariteit tussen Zeeuws-Vlaanderen en Vlaanderen vraagt ook om het versterken van de grensoverschrijdende samenwerking. De Regio zet hierop in door rond concrete

vraagstukken met Vlaanderen te onderzoeken hoe beide zijden van de grens elkaar kunnen versterken. In dit soort processen lopen partners vaak tegen verschillen aan in cultuur, maar ook in wet- en regelgeving. Deze verschillen overbruggen helpt om voorzieningen ook grensoverschrijdend in stand te houden.

De aard, schaal en het karakter van de uitdagingen vragen om een samenwerking tussen overheid, ondernemers en onderwijs, maar vooral ook met en tussen inwoners. In de regio heerst vaak een gevoel van 'minder meetellen'. Dit is kenmerkend voor regio's waar voorzieningen afnemen. Intensief samenwerken met inwoners en de samenwerking tussen inwoners is dan ook van belang. Deze Regio Deal helpt inwoners zich te richten op het verder vergroten van de leefbaarheid, zelfredzaamheid en toekomstbestendigheid van Zeeuws-Vlaanderen.

Identiteit en participatie

Door centralisering en verschraving van voorzieningen en overheidsdiensten zijn veel organisaties en voorzieningen uit de dagelijkse leefomgeving van de inwoners van Zeeuws-Vlaanderen verdwenen. Door de focus van de regio op een aantal sterke sectoren, zoals industrie, toerisme en landbouw is de beroepsbevolking relatief eenzijdig georiënteerd en daardoor kwetsbaar bij grote negatieve veranderingen in die sectoren. Daarnaast hebben grootschalige initiatieven, zoals de aanleg van een zeesluis en de spraakmakende ontpoldering van de Hedwigepolder een grote impact op de regio gehad. Het zijn ontwikkelingen met name gericht op externe effecten die geen directe positieve bijdragen ten behoeve van de inwoners van het gebied met zich meebrengen. Mede door deze ontwikkelingen hebben de inwoners van de regio een gering vertrouwen in de overheid en is de participatiegraad laag. Ze voelen zich niet gehoord, in de steek gelaten en hebben het gevoel achter te blijven ten opzichte van de rest van Zeeland en Nederland.

Deze Regio Deal zet daarom in op het dichterbij elkaar te brengen van de overheid en inwoners in Zeeuws-Vlaanderen. Burgerparticipatie is daarin de belangrijke onderlegger. Daarop bouwen inwoners, overheden en bedrijfsleven samen aan perspectief voor Zeeuws-Vlaanderen, om de kracht van Zeeuws-Vlaanderen verder te versterken en benutten. Het gaat daarbij om het verbeteren van de leefomgeving, het innovatief dichterbij brengen van voorzieningen en een betere aansluiting van arbeidsmarkt en scholing.

Leefomgeving

Zeeuws-Vlaanderen heeft een aantal *unique selling points*. De meest gehoorde zijn rust en ruimte, maar het zou de regio te kort doen het daarbij te laten. Er is veel werkgelegenheid in een gebied waar water en strand altijd nabij is. Een landelijke regio, centraal gelegen ten opzichte van de agglomeraties van de Vlaamse steden Antwerpen, Gent en Brugge en waar het mogelijk is om een betaalbare woning te vinden.

Tegelijkertijd moet er geïnvesteerd worden in een moderne en duurzame leefomgeving en landbouw. Met deze Regio Deal bundelen inwoners en organisaties zelf hun krachten en bouwen aan hun leefomgeving. Economische ontwikkeling en maatschappelijke gezondheid behoeft daarbij aandacht. Zo blijft de regio aantrekkelijk voor de huidige inwoners en trekt mogelijk nieuwe inwoners. Daarnaast wordt regio-overschrijdend (projecten in vergelijkbare gebieden in midden-Zeeland) gewerkt en gekeken naar oplossingen voor de aanpak van de verduurzaming van de leefomgeving. Regionale landbouwers werken samen aan de transitie naar natuurinclusieve landbouw.

Voorzieningen innovatief dichtbij

Door de lage bevolkingsdichtheid in Zeeland en Zeeuws-Vlaanderen zijn veel voorzieningen afgeschaald of verdwenen uit de provincie. De Rechtbank Middelburg is bij de herziening van de gerechtelijke kaart opgegaan in de Rechtbank Zeeland-West-Brabant, waarmee steeds meer gevallen naar Breda gaan. Het kantongerecht in Terneuzen is opgeheven. Daardoor is de afstand tot de rechtsspraak groter geworden. Ook staat de toegang tot zorgvoorzieningen onder druk. De afstand tussen de grote kernen in Zeeuws-Vlaanderen is al snel 30 kilometer, terwijl nabijheid juist

voor zorgverlening belangrijk is. Een goede synergie tussen zorg en andere voorzieningen, zoals onderwijs en winkels, helpt de toegankelijkheid gezamenlijk in stand te houden. Verder maken de grote afstanden het jongeren ook moeilijk om toegang te hebben tot laagdrempelige zorg. Jeugdzorgproblematiek escaleert daardoor makkelijker, wat in een later stadium meer schade toebrengt aan het kind of de jongere en hogere maatschappelijke- en zorgkosten met zich mee brengt.

Arbeidsmarkt en scholing

Binnen de Zeeuws-Vlaamse leefomgeving worden op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt een aantal problemen geconstateerd, waarbij het nodig is om te streven naar innovaties en samenwerking binnen deze sectoren. Het aanbod op de arbeidsmarkt neemt af doordat jongeren wegtrekken naar andere regio's binnen Nederland en over de grens. Oorzaken hiervan zijn een (financieel) gunstiger aanbod over de grens en het ontbreken van voldoende scholingsmogelijkheden in de regio. Het is daarom nodig om te blijven investeren in de kwaliteit van het onderwijs, om de mogelijkheden voor inwoners binnen de regio te verbeteren. Zo blijft het aantrekkelijk voor huidige en nieuwe inwoners om zich te vestigen in Zeeuws-Vlaanderen. De regio wil vanuit een constructieve houding van grensoverschrijdende samenwerking het scholingsaanbod verruimen en beter aan laten sluiten op de arbeidsmarkt. Zo vergroot de regio de mogelijkheden om talenten aan te trekken en het arbeidspotentieel gericht te opleiden.

Deze Regio Deal speelt in op een aantal ontwikkelingen in de regio. Ten eerste brengen veel inwoners van Zeeuws-Vlaanderen hun kinderen in België naar school, zowel Nederlandse als Vlaamse ouders. Kinderen kunnen in België vanaf 2 jaar (gratis) naar school, terwijl ouders in Nederland tot 4 jaar voor kinderopvang moeten betalen. Die financiële prikkel maakt het aantrekkelijk voor ouders om hun kinderen in België naar school te brengen. Dit beperkt enerzijds de integratie van Vlaamse inwoners in hun Nederlandse leefomgeving. Ook blijven er zo te weinig kinderen over om het onderwijs in Zeeuws-Vlaanderen in stand te houden. De aanwezigheid van scholen is een belangrijke factor voor jonge gezinnen als zij een woonplaats kiezen. Als onderwijs verdwijnt uit Zeeuws-Vlaanderen wordt het vestigingsklimaat voor jonge gezinnen er onaantrekkelijk. Zeeuws-Vlaanderen zoekt de oplossing in slimme samenwerking met het Vlaamse onderwijs.

Ten tweede kent Zeeuws-Vlaanderen evenals een deel van Vlaanderen een tekort aan zorgpersoneel. Nederlands verplegend personeel werkt wel in Vlaanderen. Door branche-afspraken zien we nauwelijks Vlamingen onder het verplegend personeel in Nederland. Ook is het voor Vlamingen lastiger en duurder om gebruik te maken van het Nederlandse zorgsysteem. Andersom gebeurt dat wel veel. Bij de zoektocht naar een oplossing ligt het voor de hand over en weer van de grens te kijken. Ook hierin wil Zeeuws-Vlaanderen de samenwerking opzoeken met Vlaanderen

Ten derde heeft de Zeeuws-Vlaamse industrie een tekort aan personeel. De grote vraag naar arbeidskrachten is groter dan de Zeeuws-Vlaamse markt kan bieden. Op het gebied van onderwijs wordt al de nodige aandacht geschonken aan techniek en praktijkgericht onderwijs. Dit vraagt om een doorontwikkeling waardoor de regionale markt beter aan de vraag kan voldoen. Via het Kennis en Innovatiecentrum Maintenance Procesindustrie (KicMpi) wordt specifieke kennis en innovatie gebundeld om daarmee de regio aantrekkelijker te maken voor bedrijven in deze sector. Deze in steek van samenwerking om aantrekkingskracht te genereren wordt in de Regio Deal doorgetrokken.

Rol van regionale partners

1. De aard, schaal en het meervoudige karakter van deze opgaven vragen om 'alle hens aan dek', ofwel een 'quadrupel helix' samenwerking tussen overheid, ondernemers, onderwijs, kennisinstellingen, maar vooral ook door en voor de inwoners in de regio. Intensief samenwerken mét inwoners en samenwerking tussen inwoners is van groot belang, zodat inwoners perspectief op de toekomst ontwikkelen.

2. Deze opgaven bieden kansen voor een innovatieve gezamenlijke aanpak over de betrekkelijk grote afstanden langs de grens in Zeeuws-Vlaanderen. Aanpakken die alleen slagen als inwoners en bedrijfsleven van Zeeuws-Vlaanderen de krachten bundelen en de opgaven gezamenlijk – én zelf – oppakken.
3. De Economic Board Zeeland brengt bedrijven, kennisinstellingen en overheden (gemeenten, Provincie Zeeland en Rijk) samen rond de tafel en zorgt voor het bundelen van kennis, het verbinden van netwerken en het versterken van de bestuurskracht. De Economic Board Zeeland kan als verbinder met deze Regio Deal een vertaalslag maken naar lokaal niveau in Zeeuws-Vlaanderen. Inwoners van dorpen en steden krijgen daarmee indirect ook een plekje aan tafel bij de Economic Board Zeeland.

Aansluiting bij nationale beleidsdoelen of programma's

De Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' draagt bij aan diverse opgaven uit het Regeerakkoord "Vertrouwen in de toekomst" van het kabinet Rutte III en nationale beleidsdoelstellingen, te weten:

- Actieprogramma Bevolkingsdaling incl. de grensproblematiek / GROS, door thema's als aanpassingen aan de gebouwde omgeving, versterken van economie en arbeidsmarkt, digitale bereikbaarheid en vaardigheid en behoud van voorzieningen.
- Techniekpact en beleid op snijvlak onderwijs-arbeidsmarkt
- Digitalisering, waarbij het in deze Regio Deal vooral gaat om digitale toepassingen voor voorzieningen.
- Een groot aantal ontwikkelingen in het ruimtelijk domein, zoals Omgevingsagenda Zuidwest, Programma ONS Landschap, IBP Vitaal Platteland voor het gebied Zuidwestelijke Delta.
- Werkgroep Grensbelemmeringen.
- De omslag naar kringlooplandbouw, zoals verwoord in de LNV-visie *Waardevol en verbonden*, die in deze Regio Deal vertaald wordt naar bijvoorbeeld de toepassing van andere teelten en de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen.
- De herziening van het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand.
- Toegankelijkheid van het onderwijs in dunbevolkte gebieden.
- Waar relevant worden ontwikkelingen in deze Regio Deal en de compensatie Marinierskazerne met elkaar verbonden.

Urgentie

Uit gegevens van het Planbureau voor de Leefomgeving blijkt dat er met name in Zeeuws-Vlaanderen, ten opzichte van de rest van Zeeland, een aantal bijzondere ontwikkelingen samenkomen die een negatief effect hebben op de brede welvaart van inwoners. De afgelopen jaren is veel energie gestoken in het tegengaan van die negatieve ontwikkelingen, zoals de 'weglek' in het onderwijs en ontwikkeling van een North Sea Port District. Investerings zijn vooral gericht geweest op het versterken van de economische structuur en de economische impact van maatregelen. De Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' kiest voor een integrale aanpak door deze ontwikkelingen te combineren met activiteiten die de binding en participatie in de regio vergroot..

De corona-pandemie legt een aantal pijnpunt in de regio bloot, zoals de broosheid van de grensoverschrijdende samenwerking, terwijl deze zo cruciaal is voor de verdere ontwikkeling van Zeeuws-Vlaanderen. Tegelijkertijd zijn er ook positieve effecten van bijvoorbeeld de samenwerking binnen de zorg, waarbij zorginstellingen in Zeeuws-Vlaanderen en Vlaanderen patiënten van elkaar opvangen. De lessen die de regio hieruit leert, past zij met deze Regio Deal ook op andere terreinen toe.. Daar bestaat nu momentum voor.

De rol voor het Rijk

De ontwikkeling van Zeeuws-Vlaanderen als grensoverschrijdende regio vraagt om extra inzet op de samenwerking tussen de Zeeuws-Vlaamse gemeenten, de provincie Zeeland, het Rijk, de BENELUX en met de lokale maatschappelijke partners. Die samenwerking richt zich op het doen

van extra investeringen in een aantal structuurbepalende projecten, die aansluiten bij de behoeften van de bevolking zelf. Voor de grensoverschrijdende samenwerking is bovendien extra inzet op het wegnemen van belemmerende wet- en regelgeving en intensieve grensoverschrijdende samenwerking op nationaal, regionaal en lokaal niveau noodzakelijk.

De grensregio biedt kansen voor experimenten (ook grensoverschrijdend) met het versoepelen van rijksbrede wet- en regelgeving, waardoor nieuwe mogelijkheden ontstaan en de leefbaarheid in het gebied wordt vergroot. De experimenten richten zich op samenwerking, op behoud van voorzieningen voor de gehele Zeeuwse grensregio en water en natuur-gerelateerde zaken. De leereffecten van de projecten binnen het kader van de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' kunnen worden gebruikt voor vergelijkbare regio's in Zeeland, Nederland en daarbuiten.

Komen het volgende overeen:

1. Ambitie, doel, beoogde resultaten en aanpak Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet'

Artikel 1 – Ambitie

Partijen streven ernaar om Zeeuws-Vlaanderen te ontwikkelen richting een grensoverschrijdende, leefbare, zelfredzame en toekomstbestendige regio, waar inwoners prettig wonen, leren en werken en waarop zij trots zijn. Inwoners, overheden, onderwijsinstellingen en bedrijven trekken samen op om verschillende projecten en initiatieven te ontwikkelen en uit te voeren. Zo ontstaat er een regio met actieve en betrokken bewoners, een fantastische leefomgeving, nabije voorzieningen waarbij onderwijs en arbeidsmarkt goed op elkaar zijn afgestemd.

Artikel 2 - Doel

Deze Regio Deal versterkt de sociale structuur en cohesie van het gebied door inwoners, overheden, onderwijsinstellingen en bedrijven zelf aan de slag te laten gaan. De brede welvaart neemt toe en inwoners worden en voelen zich actief betrokken bij ontwikkelingen in de regio. Zij zijn in staat uitdagingen aan te gaan. De regio ziet zijn kwaliteiten en grijpt de kansen die uniek zijn voor Zeeuws-Vlaanderen.

De Regio Deal draagt bij aan dit doel langs vier lijnen, met hun eigen doelstellingen:

- a. De inwoners van Zeeuws-Vlaanderen ervaren een positieve identiteit. Daarnaast is er een hogere participatiegraad van inwoners door laagdrempelige toegang tot voorzieningen en de overheid met zichtbaar resultaat. Inwoners en bedrijfsleven hebben een sterker 'wij-gevoel' binnen de regio doordat zij actief betrokken zijn bij lokale vraagstukken, transitieopgaven en maatschappelijke opgaven.
- b. De leefomgeving in Zeeuws-Vlaanderen is waar nodig grensoverschrijdend ontwikkeld. De kwaliteit van de leefomgeving is versterkt. Inwoners aan weerszijde van de grens spelen hierbij een actieve rol;
- c. De voorzieningen in Zeeuws-Vlaanderen blijven op innovatieve wijze gemakkelijk bereikbaar en toegankelijk, waarbij uitgegaan wordt van een complementair netwerk van kernen;
- d. Inwoners, overheden, onderwijsinstellingen en bedrijven werken samen aan innovaties. Hiermee wordt de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt verbeterd.

Artikel 3 – Beoogde resultaten

Partijen beogen met de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' het doel en de doelstellingen per lijn te verwezenlijken door de volgende resultaten te behalen binnen de looptijd van de Deal:

Lijn 1 – Identiteit & Participatie

Deze lijn beoogt de betrokkenheid te vergroten van inwoners bij lokale vraagstukken, transitieopgaven en maatschappelijke opgaven en een regionale identiteit en trots te creëren. De lijn beoogt de volgende resultaten te realiseren:

- Minimaal één inwonerspanel is opgezet.
- Door middel van inwonersparticipatie worden drie projecten gerealiseerd voor verbetering van de leefomgeving in Zeeland, waarvan de ideeën zijn uitgewerkt op basis van het concept *design thinking*.
- Een platform brengt de maatschappelijke dynamiek in beeld. het platform krijgt functionaliteiten die de maatschappelijke impact in beeld brengen, de bovenlokale kennisuitwisseling vergroten en de maatschappelijke beurs versterken.
- Eén uitwisselings- en leerplatform voor inwonersparticipatie.

Lijn 2 – Toekomstbestendig veranderen leefomgeving

Deze lijn bestaat uit projecten waarbij inwoners en bedrijven al dan niet in samenwerking met de overheden de eigen omgeving op duurzame wijze (her)inrichten. Deze beogen de volgende resultaten te bereiken:

- Aanleg route voor landschapsbeleving langs de Schelde.
- Per dorp een projectplan voor daadwerkelijke realisatie van de gewenste voorzieningen opgesteld en uitgevoerd door en met inwoners.
- Eén pilot in Aagtekerke is gerealiseerd, waarbij minimaal één maatschappelijke voorziening duurzaam in stand wordt gehouden door middel van burgerinitiatief.
- Tot 2022 worden 100 professionals en inwoners van Terneuzen getraind en opgeleid in participeren, positieve gezondheid en doorbraakmethodiek.
- Het realiseren van een "digitale" ontmoetingsplek voor inwoners. Een plek die 7 dagen per week toegankelijk is om vragen te beantwoorden, initiatieven te ondersteunen en sociale contacten te onderhouden.
- Een grensoverschrijdende innovatieregeling die boeren, ontwerpers en andere ondernemers samenbrengt binnen het Grenspark en hen stimuleert met actuele opgaven aan de slag te gaan. Gewerkt wordt aan creatieve en praktische oplossingen voor vraagstukken die leven bij de ondernemers.
- Minimaal 3 innovatieve projecten, zoals een integrale aanpak voor een biodiverse polder, een aanpak voor innovatieve aanbesteding voor eigentijds grondeigendom en het uitwerken van een natuurinclusief teeltplan voor de boeren dat zorgt voor teelt- en keteninnovaties.

Lijn 3 – Voorzieningen innovatief dichterbij

In deze lijn beogen Partijen de verzwakte voorzieningenstructuur op innovatieve wijze anders in te richten. Deze Regio Deal beoogt mee te bewegen met de ontwikkelingen, in plaats van hier tegen te vechten en te zoeken naar nieuwe vormen en nieuwe verbindingen.

Partijen hebben hiervoor de volgende resultaten op het oog:

- Een stelsel voor sociaal-juridische ondersteuning voor individuen en MKB.
- Realisatie van digitale en telefonische juridische hulpverlening.
- Fysieke mobiele bediening van Zeeland en Zeeuws-Vlaanderen op het gebied van sociaal-juridische ondersteuning.
- Het herstructureren van een zorglocatie in Oostburg. Hierbij worden integraal, toekomstgericht en in samenhang met de in de directe omgeving de bestaande voorzieningen, zoals supermarkten en andere winkels samengevoegd.
- Het ontwikkelen van en uitvoeren van een zorgprogramma dat eenzaamheid bij jongeren vroegtijdig aanpakt waardoor ernstige gevolgen van eenzaamheid zoals verslaving, depressie en suïcide voorkomen worden.

Lijn 4 – Arbeidsmarkt en scholing sterk verbonden

Deze lijn behelst de samenwerking te bevorderen tussen onderwijs en arbeidsmarkt

Partijen hebben hiervoor de volgende resultaten op het oog:

- Een doorlopende leerlijn 0–23 jaar binnen het onderwijsaanbod.
- Een Euregionale samenwerking voor opvang en onderwijs aan beide zijden van de grens gebaseerd op de wensen van de lokale samenleving, te beginnen bij dorpen waar de grens doorheen loopt of op korte afstand van de grens.
- Ingerichte fysieke omgeving waar de triple-helix samen kan werken aan de zorg van de toekomst, met een focus op digitale hulpmiddelen.
- Opzetten van een koepelorganisatie waarin samen met stakeholders gewerkt wordt aan enerzijds het versterken van het Zeeuws imago en anderzijds aan het aantrekken van nieuwe vestigers (wonen, werken, studeren, leven), ondernemers en toeristen.
- Een Zeeland-breed werkend expat Center, waarin grensoverschrijdend wordt samengewerkt met het Grensinformatiepunt Scheldemonde.
- Een ontwikkelde aanpak om de kwetsbare werkzoekende met arbeidspotentieel, een kans te bieden met regulier werk als ultiem doel in kansrijke sectoren in Zeeland, zoals logistiek en land- en tuinbouw.
- Vervoer van minimaal 40 personen van Gent naar North Sea Port District Terneuzen met als gevolg een betere vervulling vacatures in het North Sea Port District Terneuzen.

Artikel 4 – Inzet en aanpak

1. Om de in artikel 1 tot en met 3 beschreven ambitie, doelen en resultaten te realiseren, voert de Regio per lijn een aantal concrete projecten uit.
2. De Regio zet zich, samen met LNV in om de samenhang tussen deze projecten en lijnen te bewaken en themaoverstijgende verbindingen tussen de projecten en ook buiten deze Regio Deal tot stand te brengen.
3. LNV verzorgt de coördinatie van contacten aan Rijkszijde en betreft waar nodig Rijkspartners die geen Partij zijn in deze Regio Deal.
4. Rijk zet zich gevraagd en ongevraagd in om mee te denken over oplossingen voor vraagstukken die zich aandienen binnen de kaders van deze Regio Deal.
5. Gemeente Terneuzen richt een programmabureau in.
6. Het programmabureau bestaat uit een evenredige afvaardiging van de Economic Board Zeeland, Provincie Zeeland en Gemeente Terneuzen.
7. Het programmabureau voorziet in de coördinatie en uitvoering op programmaniveau en de verbinding tussen partijen in Zeeuws-Vlaanderen, de gemeenten in het bijzonder en Provincie Zeeland.
8. Het programmabureau voorziet tevens in de communicatie richting de Economic Board Zeeland en het Rijk.

Lijn 1. Identiteit en Participatie

1. De inhoudelijk trekker van deze lijn is Provincie Zeeland.
2. Provincie Zeeland faciliteert van alle burger- en organisatieparticipatie in de projecten van het uitvoeringsprogramma. BZK ondersteunt Provincie Zeeland in de vorm van expertise op het gebied van digitale burgerparticipatie.
3. BZK, Provincie Zeeland en Gemeente Terneuzen onderzoeken de inzet en inkoop van een digitaal platform dat burgerparticipatie ondersteunt.
4. LNV ondersteunt onder andere via RVO.nl de regiobij het duiden van leerprocessen en vertalen hiervan naar een eindgebruikersaanpak.

Lijn 2. Leefomgeving

1. De inhoudelijk trekker van deze lijn is Provincie Zeeland
2. LNV adviseert en ondersteunt het uitwerken van verdienmodellen voor natuurinclusieve en/of kringlooplandbouw en verbindt de Regio onder andere met het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, het project Klimaatadaptatie Netwerk Open Teelten en de PPS Klimaatadaptatie Open Teelten.
3. LNV, BZK en EZK adviseren en ondersteunen bij vertaling van de klimaatdoelen, stad- en dorpsvernieuwing en verduurzamingsopgaven.
4. De projecten in deze lijn maken gebruik van de participatie-initiatieven in lijn 1.

Lijn 3. Voorzieningen

1. De inhoudelijk trekker van deze lijn wordt aangewezen door gemeente Terneuzen via het programmabureau.
2. JenV adviseert de Regio op het gebied van innovaties met betrekking tot rechtshulp.
3. BZK adviseert en levert expertise op gebied van demografische ontwikkelingen, woningbouw en de duurzame laddertoets.

Lijn 4. Arbeidsmarkt en Scholing

1. De inhoudelijk trekker van deze lijn wordt aangewezen door gemeente Terneuzen via het programmabureau.
2. BZK en OCW ondersteunen en adviseren in het vormgeven van grensoverschrijdende samenwerking in het primair onderwijs tussen Zeeuws-Vlaanderen en Vlaanderen.
3. De Regio en OCW nemen het initiatief om met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in gesprek te gaan over het stelsel van financiering van kinderopvang en voorschoolse opvang.
4. BZK en EZK ondersteunen en adviseren op gebied van grensoverschrijdende samenwerking, omgaan met belemmerende wet- en regelgeving op gebied van onderwijs, arbeidsmarkt, werkgelegenheid en mobiliteit.
5. OCW en EZK adviseren en leveren expertise op gebied van regelgeving en innovatie in onderwijs, hybride leerlijnen en introductie kenniswerkers.

Deel 2 Uitvoering & rapportage

2. Inzet middelen Regio Envelop voor uitvoering Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet'

Artikel 5 – Uitgangspunten

1. Partijen beogen een gecoördineerde beleidsmatige inzet van hun gezamenlijke financiële middelen op basis van de afspraken in deze Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet'. De Regio geeft met die middelen uitvoering aan de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet', zoals het initiëren en/of realiseren van programma's en projecten en andere uitvoeringsactiviteiten in het kader van de ambitie, het doel, de beoogde resultaten en de aanpak van de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet', zoals bedoeld in artikelen 1 tot en met 4. Op deze wijze zetten Partijen zich in om de regionale opgave van de regio Zeeuws-Vlaanderen te realiseren.

2. LNV reserveert maximaal € 7,5 mln. inclusief eventueel verschuldigde BTW vanuit de Regio Envelop als rijksbijdrage voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling:

Uitvoeringsactiviteiten	Bedrag
Lijn 1	€ 0,26 mln.
Lijn 2	€ 2,30 mln.
Lijn 3	€ 1,10 mln.
Lijn 4	€ 3,64 mln.
Uitvoeringskosten (VAT)	€ 0,20 mln.
Rijksbijdrage totaal maximaal	€ 7,50 mln.

3. Regionale partners reserveren minimaal een bedrag van in totaal € 7,5 mln. aan regionale publieke cofinanciering voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling:

Uitvoeringsactiviteiten	Bedrag
Lijn 1	€ 0,40 mln.
Lijn 2	€ 2,70 mln.
Lijn 3	€ 1,50 mln.
Lijn 4	€ 2,90 mln.
Uitvoeringskosten (VAT)	€ 0,23 mln.
Regionale publieke cofinanciering totaal	€ 7,73 mln.

4. De verdeling opgenomen in de tabel in het tweede lid geldt als uitgangspunt. Partijen zijn zich ervan bewust dat gedurende de looptijd van de Regio Deal omstandigheden en/of prioriteiten kunnen wijzigen. Partijen kunnen, na bespreking in het Rijk-Regio-overleg zoals bedoeld in artikel 8, eerste lid, een gewijzigde verdeling afspreken. Op deze wijziging van Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' is artikel 12, derde lid, van toepassing.

5. De in het derde lid opgenomen indicatieve verdeling van de regionale publieke cofinanciering geeft de uitsluitend de intenties weer van de regionale (publieke) partners. Voor zover gedurende de looptijd van deze Regio Deal deze indicatieve verdeling wijzigt kunnen die wijzigingen in afwijking van artikel 12 ter kennisname aan het Rijk-Regio-overleg worden overgelegd.

Artikel 6 - Regiokassier

1. Partijen spreken af dat in het kader van de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal de Gemeente Terneuzen de rol zal vervullen van regiokassier.
2. De Gemeente Terneuzen neemt in zijn rol als regiokassier deel aan vergaderingen van de Economic Board Zeeland, waar deze de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' betreffen.

3. Governance uitvoering Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet'

Artikel 7 - Rijk-Regio-overleg

1. Periodiek treden Partijen in overleg over de onderlinge samenwerking in het kader van de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' en met andere publieke en/of private samenwerkingspartners. Dit Rijk-Regio-overleg zorgt voor de coördinatie van de inzet van Partijen in het kader van de uitvoering van Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet', de daarbij behorende uitwisseling van informatie en voor het bespreken van de voortgang, inclusief de in artikel 8 bedoelde monitoring.
2. Het Rijk-Regio-overleg vergadert tenminste eenmaal per jaar, in ieder geval in de maand september, ten behoeve van de bespreking van de in artikel 8, tweede lid, bedoelde jaarlijkse voortgangsrapportage Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet'.
3. Het Rijk-Regio-overleg formuleert en bewaakt de kaders waarbinnen de uitvoering van de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' plaatsvindt.
4. Het in het eerste lid bedoelde Rijk-Regio-overleg bestaat uit de volgende vertegenwoordigers:
  - a. vanuit de ministeries van het Rijk:
    - i. Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;
    - ii. Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
    - iii. Economische Zaken en Klimaat;
    - iv. Onderwijs Cultuur en Wetenschap;
    - v. Justitie en Veiligheid.
  - b. vanuit de Regio:
    - i. Economic Board Zeeland;
    - ii. Gemeente Terneuzen.

h5. Het Rijk-Regio-overleg voorziet in zijn eigen werkwijze. Voor de uitvoering van de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' maakt het Rijk-Regio overleg hiertoe nadere werkafspraken en legt deze vast. LNV voert het secretariaat van het overleg.

4. Monitoring, evaluatie en communicatie Regio Deal

Artikel 8 – Monitoring en evaluatie

1. Monitoring van de uitvoering van de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' als geheel vindt plaats op twee niveaus:
  - a. op het niveau van de concrete initiatieven en projecten;
  - b. op het niveau van de in artikel 3 genoemde beoogde resultaten en beleidsindicatoren.
2. Op basis van deze monitoring voert Gemeente Terneuzen een nulmeting uit, uiterlijk in het voorjaar van 2021, en stelt Gemeente Terneuzen éénmaal per jaar een voortgangsrapportage op over het daarvoor voorafgaande jaar. Hierin wordt melding gemaakt van:
  - a. de voortgang van de uitvoering van de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' aan de hand van de in artikel 2 genoemde lijnen;
  - b. de behaalde resultaten aan de hand van de in artikel 3 genoemde beoogde resultaten;
  - c. de voortgang van de uitvoering van de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' aan de hand van de meerjarige projectenplanning.
3. De jaarlijkse voortgangsrapportage wordt (in concept) voor 15 juli van ieder jaar overgelegd aan het Rijk-Regio-overleg.
4. De Regio kan met de jaarlijkse voortgangsrapportage de betrokken provinciale staten, gemeenteraden en de Economic Board Zeeland informeren. LNV gebruikt de jaarlijkse voortgangsrapportage als input voor de periodieke voortgangsrapportage van alle Regio Deals voor de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.
5. De Gemeente Terneuzen evalueert de uitvoering en werking van de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' binnen acht maanden na afronding van deze Regio Deal en maakt daarvan een eindevaluatie op conform de in het tweede lid onder a tot en met c genoemde onderdelen. De Gemeente Terneuzen legt de eindevaluatie uiterlijk 30 september 2023 voor aan het Rijk-Regio-overleg.
6. Ten behoeve van de evaluatie van de Regio Portefeuille voert het Planbureau voor de Leefomgeving een lerende evaluatie uit. De Regio neemt hieraan deel.
7. Ten behoeve van de monitoring van de arrangementen voor besluitvorming, afstemming, samenwerking en meer in het algemeen sturing, die nodig zijn voor de uitvoering van de Regio Deals op regionaal en op rijksniveau, hebben BZK en LNV een Monitoringstraject Governance opgezet. De Regio neemt hieraan deel.

Artikel 9 – Communicatie

1. Partijen communiceren eensluidend over de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet'. Hiertoe wordt gewerkt met een kernboodschap. De kernboodschap is: *'De Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' geeft een stevige impuls aan de samenwerking binnen Zeeuws-Vlaanderen en de realisatie van de ambitie van de regio: een grensoverschrijdend, leefbaar, zelfredzaam en toekomstbesteding Zeeuws-Vlaanderen, waar de inwoners trots op zijn'*
2. De communicatie over de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' verloopt primair vanuit de regio door de Regio, via de Gemeente Terneuzen. Het Rijk draagt de kernboodschap ook uit via zijn eigen kanalen.
3. Er wordt een gezamenlijk communicatieplan besproken en nader afgesproken door het in artikel 7 bedoelde Rijk-Regio-overleg.
4. De Regio zal bij projecten die deel uitmaken van de uitvoering van de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' vragen om in de communicatie over die projecten kenbaar te maken dat het project mede mogelijk is gemaakt in het kader van de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet'.

5. Slotbepalingen

Artikel 10 - Uitvoering in overeenstemming met Unierecht

De afspraken van deze Regio Deal worden in overeenstemming met het recht van de Europese Unie uitgevoerd in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van de Europese regels met betrekking tot aanbesteding, mededinging, staatssteun en technische normen en voorschriften.

Artikel 11 - Gegevenswisseling

1. De in het kader van (de uitvoering van) deze Regio Deal uitgewisselde dan wel uit te wisselen informatie is in beginsel openbaar. Indien een Partij verzoekt om geheimhouding zullen de overige Partijen deze informatie in beginsel geheim houden en deze geheel noch gedeeltelijk aan enige derde bekendmaken, behoudens voor zover een verplichting tot openbaarmaking voortvloeit uit de wet, een rechterlijke uitspraak of deze Regio Deal.
2. Partijen dragen er zorg voor dat concurrentiegevoelige en/of privacy gevoelige informatie uitsluitend wordt gedeeld voor zover dit in overeenstemming is met de relevante internationale, Europese en nationale wettelijke kaders. Zij kunnen hiertoe nadere afspraken vastleggen.

Artikel 12 - Wijzigingen

1. Elke Partij kan schriftelijk verzoeken deze Regio Deal te wijzigen. De wijziging behoeft de instemming van alle Partijen.
2. Partijen treden in overleg binnen 6 weken nadat een Partij het verzoek heeft kenbaar gemaakt aan het programmteam Regio Portefeuille LNV. Het programmteam Regio Portefeuille LNV informeert de overige Partijen over de voorgestelde wijziging en vraagt hen om instemming.
3. Nadat alle Partijen aan het programmteam Regio Portefeuille LNV kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot wijziging wordt de wijziging en de verklaringen tot instemming als bijlage aan deze Regio Deal gehecht.

Artikel 13 - Opzegging

1. Elke Partij kan de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' met inachtneming van een opzegtermijn van 6 weken schriftelijk opzeggen, indien een zodanige verandering van omstandigheden is opgetreden dat deze Regio Deal billijkheidshalve op korte termijn behoort te eindigen. De opzegging moet de verandering in omstandigheden vermelden.
2. Wanneer een Partij deze Regio Deal opzegt, blijft de deal voor de overige Partijen in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten.
3. Ingeval van beëindiging van de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' krachtens opzegging is geen van de Partijen jegens een andere Partij schadeplichtig.

Artikel 14 - Toetreding nieuwe partijen

1. In overeenstemming met alle Partijen kunnen anderen tijdens de looptijd van de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' als nieuwe partijen toetreden tot deze deal.
2. Het schriftelijke verzoek tot toetreding met daarbij de concrete bijdrage aan de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' wordt gericht aan het programmteam Regio Portefeuille LNV. Het programmteam informeert Partijen en vraagt hen om instemming.
3. Zodra alle Partijen aan het programmteam Regio Portefeuille LNV kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot toetreding, ontvangt de toetredende partij de status van Partij van de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' en gelden voor die partij de voor haar uit de deal voortvloeiende rechten en verplichtingen.
4. Het verzoek tot toetreding en de verklaringen tot instemming worden als bijlagen aan de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' gehecht.

Artikel 15 – Nakoming

Partijen komen overeen dat de nakoming van de afspraken in de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' niet in rechte afdwingbaar is.

Artikel 16 - Counterparts

De Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' kan worden ondertekend door Partijen in verschillende exemplaren, die samengevoegd hetzelfde rechtsgevolg hebben alsof deze Regio Deal is ondertekend door alle Partijen in één exemplaar.

Artikel 17 - Citeertitel

Deze Regio Deal kan worden aangehaald als Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet'.

Artikel 18 – Inwerkingtreding en looptijd

1. Deze Regio Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening door alle Partijen en eindigt op 31 december 2023.
2. Partijen treden uiterlijk twee maanden voor de in het eerste lid genoemde datum in overleg over voorzetting van deze Regio Deal.

Artikel 19 - Openbaarmaking

1. Deze Regio Deal zal net als andere Regio Deals openbaar worden gemaakt door publicatie in de Staatscourant, waardoor anderen kennis kunnen nemen van de Regio Deals.
2. LNV rapporteert over de Regio Portefeuille, alsmede de hieruit voortvloeiende Regio Deals naar de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend,

* Tien handtekeningenpagina's volgen*

Plaats: Den Haag
Datum:

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
Carola Schouten

Plaats: Den Haag

Datum:

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Mevrouw drs. K.H. Ollongren

Plaats: Den Haag
Datum:

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
De heer drs. R.W. Knops

Plaats: Den Haag
Datum:

De minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media
De heer drs. A. Slob

Plaats: Den Haag

Datum:

De staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat
Mevrouw mr. drs. M.C.G. Keijzer

Plaats: Den Haag
Datum:

De minister voor Rechtsbescherming
De heer drs. S. Dekker

Plaats: Terneuzen
Datum:

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Terneuzen
Namens deze: de heer J.A.H. Lonink, burgemeester

Plaats: Sluis
Datum:

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Sluis
Namens deze: mevrouw M.M.D. Vermue, burgemeester

Plaats: Hulst
Datum:

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hulst
Namens deze: de heer J.F. Mulder, burgemeester

Plaats: Middelburg

Datum:

Gedeputeerde staten van de provincie Zeeland

Namens deze: de heer J. A. de Bat, gedeputeerde